

Mērķis – 100% bioloģiski sertificēta sēkla

Eiropas Savienībā tiek gatavota un drīz stāsies spēkā jaunā Bioloģiskās lauksaimniecības regula 2018/848, kas paredz, ka no 2036. gada bioloģiskajai saimniekošanai jāizmanto tikai un vienīgi bioloģiski ražota sēkla.

Foto: Ilze Dimante

Vairs netiks izsniegta atļau-
jas nekošinātas konven-
cionālas sēklas lietošanai.
Šādas prasību izmaiņas pil-
nībā saskan ar bioloģiskās
lauksaimniecības principiem, ka visam ražoša-
nas ciklam jābūt maksimāli vidi saudzējošam,
ekoloģiskam, drošam un uzticamam.

VIENLĪDZĪGI UN BEZ IZŅĒMUMIEM

Bioloģiskie ražotāji visās Eiropas valstīs būs vienlīdzīgās pozīcijās, bez izņēmumiem un iespējām lietot varbūt lētāku, bet konven-
cionāli ražotu sēklu, un tiks nodrošināta
pārlicenoša un uzticama bioloģisko pro-
duktu kvalitāte.

Tomēr vēl šobrīd Eiropā trūkst bioloģiski ra-
žotas sēklas, lai pilnībā nodrošinātu bioloģis-
kās ražošanas platības. Meklēt risinājumus
bioloģiski audzētas sēklas pieejamībai visiem
bioloģiskajiem zemniekiem ir viens no uzde-
vumiem projektā *Liveseed*, ko finansē Eiropas
Savienības pētniecības un inovāciju program-
ma *HORIZON 2020*. Pētījumi veikti arī Bal-

*Jāsaka gan, ka ieteikt
kooperatīvu veidošanu
ir krietni vieglāk,
nekā tos tiešām nodibināt.*

tijas valstīs, projekta partneru vidū ir Agro-
resursu un ekonomikas institūta zinātnieki.
Projekta ietvaros pētnieki izvērtēja vajadzību
pēc bioloģiski ražotas sēklas un tās piedāvā-
vājumu Eiropas valstīs, zemnieku attieksmi
pret bioloģiski ražotas sēklas izmantošanu,
iespējas precizēt un pilnveidot Eiropas val-
stu likumdošanu, lai veicinātu bioloģiskās
sēklas lietošanu. Jau patlaban plašu klāstu ar
projekta rezultātiem var atrast tā mājaslapā
Liveseed.eu. Atsevišķā sadaļā (*Tools for practi-
tioners*) apkopoti video, bukleti, skaidrojumi,
kā arī praktiski ieteikumi (*Practical abstracts*)
tieši bioloģiskajiem ražotājiem.

Kādi priekšlikumi un padomi atrodami
praktisko ieteikumu sadaļā bioloģiskajiem
saimniekiem, lai veicinātu un palielinātu
bioloģiski ražotas sēklas izmantošanu un
piedāvājumu?

SAIMNIECĪBĀ – PAŠU AUDZĒTU SEKLU

Eiropas Padomes regula par bioloģisko ražošanu pieļauj saimniecībā kā sēklas materiālu izmantot pašu pavairoto sēklu iepriekšējā gada sējumos (*farm saved seed*). Vadoties pēc projektā *LiveSeed* veiktās aptaujas, bioloģiskie lauksaimnieki diezgan plaši izmanto šo iespēju. Pašu audzēto sēklu drīkst izmantot savā saimniecībā, bet nedrīkst pārdot kā sēklu citiem. Tomēr, ja tiek pavairotas un audzētas komerciālas šķirnes, kuru autoritātes ir aizsargātas saskaņā ar EK regulu Nr. 2100/94 (Latvijā – arī Augu šķirņu aizsardzības likumu), jāreķinās, ka jānomaksā autoratlīdzība selekcionāra tiesību īpašniekam vai to pārstāvim. Latvijā deklarācijas un atlīdzību par pašaudzētās sēklas izmantošanu apkopo Latvijas Sēklaudzētāju asociācija, kas arī tālāk selekcionāra tiesību pārstāvjiem novirza atbilstošo autoratlīdzību.

Izņēmumi, kad autoratlīdzība netiek piemērota un tā nav jāmaksā:

- Vietējām un saglabājamām laukaugu šķirnēm, tradicionālajām jeb mantojuma šķirnēm un heterogēnām populācijām.
- Ne visām šķirnēm, kas ir iekļautas Latvijas vai Eiropas augu šķirņu katalogā, ir selekcionāru tiesību aizsardzība, tātad arī nav jāmaksā autoratlīdzība.
- Ja darījums ar šķirni veikts privāti un nekomerciāli.
- Ja šķirne tiek izmantota eksperimentiem vai pētījumiem.
- Ja šķirnes izmantošanas mērķis ir jaunu šķirņu veidošana.
- Mazām saimniecībām, kurās labību, lopbarības un eļļas augu audzēšanas platība nepārsniedz 20 hektāru vai kartupeļu audzēšanas platība ir mazāka par trīs hektāriem.

Bioloģiskās dārzeņu selekcijas un sēklaudzēšanas kompānijas *Vitalis* laukos un sēklu noliktavā.

KĀ KĻŪT PAR BIOLOĢISKO SĒKLAUDZĒTĀJU?

Lai palielinātu bioloģiskās lauksaimniecības sēklu un stādāmā materiāla pieejamību tirgū, jāpaplašina bioloģisko sēklaudzētāju tīkls. Jāatceras, ka pārdot citiem ražotājiem drīkst tikai sertificētas sēklas. Lai kļūtu par bioloģisko sēklaudzētāju, jāizvērtē savas iespējas – vai saimniecībā izmantotās ražošanas metodes ir bioloģiski sertificētas, vai ir iespējas un vēlme audzēt sēklas materiālu, vai tiek veikta lauku vēstures uzskaitē, kā arī vai saimniecībā var nodrošināt (vai pieejamas citur) bioloģiski sertificētas iekārtas sēklas žāvēšanai, šķirošanai un fasēšanai. Tad jāiepazīstas ar sēklaudzēšanas un sēklu tirdzniecības noteikumiem – katrai laukaugu grupai mūsu valstī tie ir atsevišķi. Jāizvēlas, kura suga un kura šķirne būtu vislabāk piemērota saimniecībai, šķirnei jābūt iekļautai Latvijas vai Eiropas augu šķirņu katalogā. Ja iespējas un vēlmes izvērtētas, tad jāreģistrējas Valsts augu aizsardzības dienestā kā sēklaudzētājam. Pēc tam jāno-

Lauksaimniekiem un dārzkopjiem daudzveidīgu sēklu nodrošināšanā var palīdzēt ieinteresēto audzētāju kopienas sēklu banku izveide.

slēdz licences līgums ar izvēlētas šķirnes selekcionāru vai tā pārstāvi un jāiegādājas sertificēts sēklas materiāls pavairošanai. Šobrīd pēc noteikumiem sēkla tiek atzīta kā bioloģiski ražota, ja vienu veģetācijas periodu bioloģiskajā laukā tiek pavairots nebioloģisks jeb konvencionāls sertificēts sēklas materiāls viengadīgiem laukaugiem, bet divus veģetācijas periodus – daudzgadīgām sugām.

Bioloģiskajai saimniekošanai Eiropā gadu no gada paplašinoties, kopīgiem spēkiem jāpilnveido saimniekošanas iemaņas, paņēmieni un arī izpratne. Nemaž nav peļami pārņemt labu pieredzi un pielāgot to savām iespējām. Tad arī mērķis nodrošināt 100% bioloģisko sēklu izmantošanu bioloģiskajās saimniecībās neliksies nesasniedzams. **B**